

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

GENEL OLARAK İSTANBUL SÖZLEŞMESİ VE SÖZLEŞMENİN 6284 SAYILI KANUN İLE KARŞILAŞTIRILMASI*

Özge BÖLÜKBAŞI¹

Dr.Öğr.Üyesi

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksekokulu

E-mail: obolukbasi@erzincan.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6382-1437

Öz

Asıl adı "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" olan İstanbul Sözleşmesi, 11.05.2011 tarihinde imzaya açılmış ve 12.03.2012 tarihinde de ülkemiz, Sözleşmeyi onaylayan ilk ülke olmuştur. Geçtiğimiz aylarda, 20.03.2021 tarihli ve 31429 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle ülkemiz İstanbul Sözleşmesinden ayrıldı. Buna rağmen Sözleşmenin ülkemiz bakımından yeri ve önemi oldukça büyüktür. Zira hem Sözleşmeyi onaylayan ilk ülke olma iradesiyle kadına yönelik şiddete karşı hassasiyetimiz ortaya koyulmuş, hem de Sözleşme'nin onaylanmasından kısa bir süre sonra, yine Sözleşme hükümlerinden esinlenerek hazırlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir.

---

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** obolukbasi@erzincan.edu.tr

Atıf (APA): Bölükbaşı, Ö., (2022), Genel Olarak İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin 6284 Sayılı Kanun ile Karşılaştırılması, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 14 (2): 109-134, <https://doi.org/10.53881/hiad.1051072>.

Lisans: Bu makalenin kullanım izni Creative Commons Attribution-NoCommercial-NoDerivs 3.0 Unported (CC BY-NC-ND3.0) lisansı aracılığıyla bedelsiz sunulmaktadır.

6284 sayılı Kanun, kapsam ve madde sayısı bakımından kadına yönelik şiddetle mücadele önemli bir yere sahiptir. İstanbul Sözleşmesini feshettiğimiz ve bu nedenle Anayasa'nın 90. maddesinden faydalanarak, Sözleşmenin iç hukukta uygulanma imkanının kalmadığı düşünüldüğünde, 6284 sayılı Kanun'un öneminin daha da arttığı söylenebilir. Bu kapsamda çalışmamızda, İstanbul Sözleşmesinden kısaca bahsederek, Sözleşme ve 6284 sayılı Kanun arasındaki benzerliklere, farklara ve bu vesileyle de Kanun'daki bazı eksikliklere dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Kanun, Anayasa m. 90, Kadına Karşı Şiddet

Alan Tanımı: Özel Hukuk, Medeni Hukuk, Sözleşmeler Hukuku

THE ISTANBUL CONVENTION IN GENERAL AND THE COMPARISON OF THE CONTRACT WITH LAW NUMBER 6284

Abstract

As it will be remembered, the Istanbul Convention, whose original name is "Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence", was opened for signature on 11.05.2011 and our country became the first country to ratify the Convention on 12.03.2012. In the past months, our country left the Istanbul Convention with a Presidential Decree published in the Official Gazette dated 20.03.2021 and numbered 31429. Despite this, the place and importance of the Convention for our country is quite large. Because, with the will of being the first country to ratify the Convention, our sensitivity to violence against women has been demonstrated, and shortly after the Convention was ratified, the Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women, which was also inspired by the provisions of the Convention, was adopted.

Law No. 6284 has an important place in the fight against violence against women in terms of its scope and number of articles. Considering that we have terminated the Istanbul Convention and therefore benefiting from Article 90 of the Constitution, the possibility of implementing the Convention in domestic law is no longer possible, it can be said that the importance of Law No. 6284 has increased even more. In this context, our study briefly mentions the Istanbul Convention, and draws attention to the similarities and differences between the Convention and the Law No. 6284, and on this occasion, some deficiencies in the Law.

Key Words: *Istanbul Convention, Law No. 6284, Constitution art. 90, Violence Against Women*

JEL Codes: *K1, K10, K12*

1. GİRİŞ

Çocuklar, erkekler, kadınlar ve yaşlılar gibi diğer kurbanları da içeren aile içi şiddet göz ardı edilemeyecek kadar çok aileyi etkileyen gizli bir olgudur (Explanatory Report, Introduction, § 1). Özellikle kadına yönelik şiddet, Avrupa'da cinsiyete dayalı insan hakları ihlallerinin en ciddi formlarından birisidir (Explanatory Report, Introduction, § 1). Yöntemler farklılık gösterse de Avrupa Konseyi'nin üye devletler nezdinde yaptığı araştırmalar, tüm kadınların dörtte birinin yaşamları boyunca en az bir kez fiziksel şiddet yaşamış ve onda birinden fazlasının da kuvvet kullanımını içeren cinsel şiddete uğramış olduğunu göstermektedir (Explanatory Report, Introduction, § 2)². Şiddete uğrayan bu kadınların yaklaşık %15'inin ise, 16 yaşından beri aile içi ilişkilerde istismar edildiği anlaşılmaktadır (Explanatory Report, § 3). Böylece çalışmalar çocuklara yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı ve evde şiddete tanık olan çocuklarda şiddetin yol açtığı travma arasındaki bağlantıyı da ortaya koymaktadır (Explanatory Report, § 4). Bu sonuçlar göz önüne alındığında aile içi şiddet dahil olmak üzere kadına yönelik şiddetin Avrupa Konseyi'nin dayandığı temel değerleri zayıflattığı anlaşılır (Explanatory Report, § 7). Bu nedenle Konsey kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin sağlanması için bir komite kurarak 1990'lardan bu yana, kadınların şiddete karşı korunmasını teşvik etmek üzere bir dizi girişimleri üstlenmiş, kampanyalar düzenlemiş ve tavsiye kararları hazırlamıştır³. Konseyin düzenlediği kampanyalar ve hazırladığı tavsiye

---

² Uğranılan şiddet oranı, taciz dahil olmak üzere, şiddetin her türü için %45 'i aşmaktadır (§ 2).

³ Örneğin, 1993 yılında, Kadın ve Erkek Eşitliği üzerine 3. Avrupa Bakanlar Konferansı düzenlenerek toplumda kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için stratejiler geliştirilmiştir (Explanatory Report, § 8). Daha sonra ulusal yönetimler için geliştirilmiş ilk kapsamlı politika çerçevesi olan "Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Eylem Planı" düzenlenmiştir. Bu çalışmayı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Rec (2002)5 sayılı Tavsiye Kararı" izlemiştir. Söz konusu Tavsiye Kararı, 2002 yılından bu yana üye ülkelere kadına karşı şiddetle mücadelede en önemli referans metin olarak hizmet etmiştir. Avrupa Konseyi

kararları sonrasında, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olaylarına istikrarlı ve sürekli bir şekilde karşı konulabilmesi bakımından bir sözleşme hazırlanmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine 2008 yılında uzman bir grup (CAHVIO) oluşturulmuş ve bu grup soruna ilişkin olarak 2010 yılında taslak bir metin geliştirmiştir (Explanatory Report, § 19). İstanbul Sözleşmesi olarak da anılan “*Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*” nihayet, 11.05.2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmıştır. Ancak Sözleşmenin “*İmzalama ve Yürürlüğe Girme*” başlıklı 75. maddesinde, Sözleşmenin Avrupa Konseyince tam olarak yürürlüğe konabilmesi için toplam on devletin parlamentosu tarafından kabul edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yürürlük günü ise, bağlı kılınma rızalarını açıklayan en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından imzalanmasından sonraki üç aylık süre sonunu takiben ayın ilk günü olarak belirtilmiştir⁴ (m. 75/3). Böylece Sözleşme 01 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2. SÖZLEŞMENİN AMACI, KAPSAMI VE TANIMLAR

İstanbul Sözleşmesinin asıl amacı kadınları her türlü şiddetten korumak, şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmaktır (m.1/a). Bu şiddeti önlemede anahtar unsur ise, kadınlar ve erkekler arasındaki fiili eşitliğin gerçekleştirilmesidir (İstanbul Sözleşmesi, Giriş § 9). Nitekim kadınlar ve erkekler İstanbul Sözleşmesi, Giriş § 9 arasındaki tarihi güç eşitsizliği kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olan başlıca unsurdur (Bayraktar, 218:92; İstanbul Sözleşmesi, Giriş § 10). Sözleşmeyle kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın da ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesiyle temel eşitliği sağlamak hedeflenir (m.1/b). Bu itibarla kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağdurlarının korunması, yardım edilmesi için kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç vardır (m.1/c) (Explanatory Report, § 32; Kızılırmak (2020):630). Ne var ki, şiddet biçimleri mağdurları üzerinde yıkıcı sonuçlar doğurabilir (Explanatory Report, § 32). O halde, söz konusu yaklaşım

---

Bakanlar Komitesi’nce 30 Nisan 2002 tarihinde kabul edilen bu kararda, aile içi şiddetin ve kadına karşı şiddetin önlenmesi yöntemlerine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Tavsiye kararında ve ekinde toplumda bu konuda farkındalık yaratılması; polis, adli tıp, sosyal hizmetler alanında çalışanların ve yargı mensuplarına konuyla ilgili meslek içi eğitim verilmesi, şiddet mağdurunun güvenliğinin korunması için sığınaklar açılması, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi, medyanın desteğinin alınmasına ilişkin düzenlenmeler yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Nazan Moroğlu, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi: 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi (6284 sayılı Yasa), s. 363. (http://portal.ubap.org.tr/App_Themes /Dergi/2012-99-1169.pdf, E.T. 20.12.2021).

⁴ Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile taraf devletlerin bu sözleşmeyle ilintili olan diğer sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülükleri de etkilenmeyecektir (m. 73).

mağdurlara daha fazla güvenlik sağlamak ve fiziksel, psikolojik sağlıklarını yeniden kazandırmak için değil, aynı zamanda onlara hayatlarını yeniden kurmaları bakımından kapsamlı bir çerçeve tasarımı için gereklidir (Explanatory Report, § 32). Bu nedenle Sözleşmede insan hakları temelli bir yaklaşım üzerinde yoğunlaşmakta ve taraf devletler uluslararası iş birliğine teşvik edilmektedir (m.1/d).

Şiddeti ortadan kaldırmak, entegre bir yaklaşımın parçası olarak kapsamlı, çok dairesel bir iş birliğini gerektirir. Başka bir ifadeyle ilgili kuruluşlara ve kolluk kuvvetlerine maddi yardım ve meslek içi eğitim vb. bilgilendirici seminerler ve yasal düzenlemelerle destek sağlanması gerekmektedir. Şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele için bu yaklaşımın sağlanması Sözleşmenin nihai amacı olarak belirtilmektedir (m 1/e). Bu amaçların yerine getirilmesi bakımından ise, devletleri izleyen bir mekanizmanın kurulması gerektiğinin altı çizilmektedir (m. 1/2) (Explanatory Report, § 35; Kızılırmak (2020):630). Bu izleme mekanizması Sözleşmenin 9. bölümünde GREVIO adıyla anılır (m. 66).

Sözleşmenin kapsamına 2. maddesinde yer verilmektedir. Erkek ve çocuklara karşı işlenen aile içi şiddet de dahil olmak üzere Sözleşme, kadınlara yönelik her türlü şiddet biçimini kapsamaktadır. Bunu genişletmek için verilecek karar ise taraflara kalmıştır (Explanatory Report, § 37). Devletler ulusal özel durumları ve toplumdaki gelişmeleri dikkate alarak, en uygun gördükleri şekilde düzenlemeye gidebilir (Explanatory Report, § 37). Ancak, aile içi şiddet türlerinden en sık karşılaşılan ve dünyada en çok mağduru bulunan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağduru olan kadına ayrıca önem atfedilmesi gerektiği özellikle vurgulanmaktadır (m. 2/ 2). Nitekim hemen takip eden maddede “*Kadına yönelik şiddet*”in tanımına yer verilmiştir. Bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılık biçimi olarak nitelenen *kadına yönelik şiddet*, ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir (m. 3/a). Yapılan tanım, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin “*Kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin*” Rec (2002)5 sayılı Tavsiye Kararındaki tanımlamayla aynıdır (Explanatory Report, § 40). Ayrıca tanım, CEDAW Komitesi 1992 tarihli 19 no’lu

Genel Tavsiyesi⁵ ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesinin 1. maddesi⁶ ile de paraleldir (Explanatory Report, § 40). Ancak komite tarafından yapılan tanımla şiddet türlerinin kapsamı daha da genişletilmiştir (Explanatory Report, § 40). Önceki tanımlar yalnızca fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerinden bahsederken, İstanbul Sözleşmesinde türler arasına ekonomik şiddet türü de eklenmiştir.

Sözleşmenin 3. maddesinin (b) bendinde ise, hanede veya aile içi birimin üyeleri arasında fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik şiddet eylemlerini de kapsayan “*aile içi şiddet*” tanımına yer verilmektedir. Buna göre aile içi şiddet başlıca iki türü içerir: Bunlar “*aynı evi paylaşsın paylaşmasın mevcut ya da eski eşler ya da partnerler arasında*” ve “*ebeveynler ile çocukları arasında*” meydana gelen kuşaklar arası yakın şiddettir (Explanatory Report, § 41). Bu tanım, mağdur ve her iki cinsiyetten faileri kapsayan tarafsız bir tanımdır (Explanatory Report, § 41). Tanımın kapsamına, Sözleşmenin giriş bölümünde de zikredildiği üzere erkeklerin, çocukların ve hatta aynı evi paylaşsın paylaşmasın heteroseksüel ve homoseksüel çiftler arasındaki şiddet dahi dahil edilmektedir (Ünlü (2012):42,43). Bu nedenle Komite, kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ayrı ayrı tanımlamayı tercih etmiştir.

Mağdurları korumak ve desteklemek için tüm önlemlerin alınabilmesi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin ayrı incelenmesinin yanı sıra bunlara toplumsal bir cinsiyet anlayışı ile yaklaşılmasını gerektirir (Explanatory Report, § 43; ⁷. Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikleri ifade eder (m. 3/c). Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ise Sözleşmede, kadınlara kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet olarak tanımlanmaktadır (m. 3/d). Maddede orantısız biçimde etkilenmekten bahsedilir. Burada kastedilen mağdura uygulanan orantısız şiddet değil, şiddet

---

⁵ Yapılan tanımda şiddet, “kadına fiziksel, zihinsel ya da cinsel yönden zarar veya acıya neden olan davranışları, bu davranışlara ilişkin tehditleri, zorlamayı ve özgürlüklerin kaybedilmesine neden olan diğer davranışları” kapsar. CEDAW Komitesi 1992 tarihli 19 no’lu Genel Tavsiyesi (www.ihop.org.tr/dosya/CEDAW/CEDAWGT19.doc, E.T. 20.12.2021).

⁶ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi m. 1; “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar”.

⁷ İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyetin tanımlandığı ilk uluslararası belge özelliğini taşımaktadır (Bayraktar(2018): 93).

olayından orantısız biçimde etkilenmedir (Ünlü (2012): 44). Örneğin yaralanmalar, ölüm vb. sonuçların ortaya çıkması etkilenmenin orantısızlığına işaret edebilir.

Sözleşmedeki dikkat çekici bir diğer tanım ise, “kadın” tanımıdır. Sözleşmeye göre kadın tanımı, 18 yaşından küçük kızları da kapsar. Buradaki amaç hiç şüphesiz, 18 yaşından küçük mağdurları da Sözleşme kapsamına alarak, bahsedilen şiddet biçimlerine karşı her yaştan mağduru koruma altına almaktır (Explanatory Report, § 46).

3. TARAF DEVLETLERİN ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Genel Olarak

İstanbul Sözleşmesi, diğer uluslararası sözleşmelerde de olduğu gibi taraflardan birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmesini istemektedir. Bu yükümlülükler genel ve özel yükümlülükler başlıkları altında sıralanmaktadır. Bahsedilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini izlemek için ise, uzman bir grup (GREVIO) oluşturulması öngörülmüştür⁸ (Bayraktar (2018):95). Taraflar, GREVIO’nun hazırladığı bir soru formunu esas alarak Avrupa Konseyi Genel Sekreterine, Sözleşme hükümlerinin uygulanabilirliğini sağlayacak yasama tedbirleri vd. tedbirleri içeren bir rapor sunacaktır (m. 68/1). Rapor GREVIO tarafından ilgili devletin temsilcileriyle birlikte değerlendirilecektir (m 68/2). GREVIO, değerlendirmenin yanı sıra, ilgili devlete sorunların üstesinden gelebilmesine ilişkin teklif ve önerilerini de içeren bir rapor hazırlayacaktır (m.

⁸ İstanbul Sözleşmesi m. 66, Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddete karşı eylem uzman grubu; “1. Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddete karşı eylem uzman grubu (bundan sonra “GREVIO” olarak anılacaktır) Sözleşmenin Taraflarca uygulanmasını izler. 2. GREVIO, toplumsal cinsiyet ve coğrafi dağılım dengesine ek olarak, çok disiplinli uzmanlık bilgileri de dikkate alınarak en az 10, en fazla 15 üyeden oluşur. Üyeleri Taraflar Komitesi tarafından Taraflarca aday gösterilenler arasından, bir kez yenilenebilir dört yıllık görev süresi için Tarafların vatandaşları arasından seçilir. 3. İlk on üyenin seçimi, iş bu sözleşmenin yürürlüğe girmesini izleyen bir yıl içerisinde yapılır. Ek beş üyenin seçimi 25. onay veya katılımı takiben yapılır. 4. GREVIO üyelerinin seçimi aşağıdaki ilkelere bağlıdır: a. Üyeler, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet ya da mağdurların korunması ve onlara yardımcı olma alanlarında muteber yetkinliğe sahip olarak bilinen yüksek ahlaki karakterli veya iş bu Sözleşme kapsamında belirlenen alanlarda deneyimli kişiler arasından şeffaf bir yöntemle seçilir; b. GREVIO’nun iki üyesi aynı devletin vatandaşı olamaz; c. Üyeler temel hukuk sistemlerini temsil etmelidir; d. Üyeler kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet alanında ilgili aktör ve organları temsil etmelidir; e. Üyeler kendi şahsi sıfatlarıyla görev yaparlar. Görevlerini yerine getirirken bağımsız ve tarafsızdırlar ve görevlerini etkili bir şekilde yerine getirmeye hazır olmalıdırlar”. GREVIO’nun ilk üyeleri 04.05.2015 tarihli toplantılarında seçilmiştir.

68/10). Ardından rapor kamuoyuna açıklanacaktır (m. 68/11). Bu çalışma usulü GREVIO'nun bir karar mekanizması olmaktan çok denetim mekanizması olarak oluşturulduğunu gösterir. Yaptırımın olmadığı bir denetim ise, tarafların üzerinde ne kadar etkileyici olur tartışılır. Bununla beraber, ülkemizin Sözleşmeye taraf olduğu dönem bakımından ve günümüzde, GREVIO'nun ötesinde AİHS ve CEDAW sistemine dahil olduğu ve ülkemizde Any. m. 90 kapsamında uluslararası antlaşmaların normlar hiyerarşisindeki yeri unutulmamalıdır (Teziç (2012): 93- 98; Kaboğlu (2012):27- 29; Gözübüyük (2007): 10; Akkutay(2007): 416). Nitekim kadına karşı şiddet bir insan hakkı ihhalidir (İstanbul Sözleşmesi, Giriş) ve mağdur gerek CEDAW Komitesine gerekse de AİHM'ne bireysel başvuruda bulunabilir.

B. Genel Yükümlülükler

Sözleşmeye taraf devletlerin ilk yükümlülüğü, cinsler arası eşit davranma ve ayrımcılık yapmama yükümlülüğüdür. İstanbul Sözleşmesi'nin "*Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrımcılık Yapılmaması*" başlıklı 4. maddesinde düzenlenen bu yükümlülüğe göre taraf devletler, herkesin ve özellikle kadınların yaşam haklarını korumak ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı önlemek üzere gerekli yasal ve diğer tedbirleri almalıdır. Sözleşmenin açıklayıcı raporunda bu maddenin getiriliş amacına ve kadına karşı şiddet ile ayrımcılık arasındaki bağlantıya dikkati çekmek üzere "*Opuz/ Türkiye Davası*" örneği verilmiştir (Explanatory Report § 49). Ülkemizin uluslararası bir sözleşmede kötü örnek olarak gösterilmesi her ne kadar hoşumuza gitmese de Opuz Davası sonuçları bakımından ülkemizdeki yasaların, uygulamaların, yaptırımların ve hatta yetkililerin yetersizliğini, eksikliğini ve yapılan bu ayrımcılık sonucu şiddet mağdurunun vahim sonu arasındaki bağlantıyı net olarak ortaya koyan ibret verici bir karardır (Ünlü (2012): s. 93; Öncü (2013):57)⁹. Aslında kadına karşı şiddetin AİHM kararlarındaki o yıllardaki tek

⁹ Hatırlanacağı üzere karara konu olayda Başvuran Nahide Opuz ve annesi 1995-2002 yılları arasında defalarca başvuranın eşi H.O tarafından şiddete, saldırıya uğramış ve ölümle tehdit edilmişlerdir. Hatta bir keresinde H.O başvuranın ve annesinin üzerine arabasını sürmüş annenin; başka bir eyleminde ise yedi bıçak darbesiyle başvuranın ağır yaralanmasına neden olmuştur. Mağdurlar her defasında savcılığa ya da polise şikayette bulunmuş ancak, H.O sorgulandıktan sonra serbest bırakılmış, hatta hakkında açılan birçok kamu davası da delil yetersizliğinden takipsizlikle sonuçlanmıştır. H.O, mağdurların ağır yaralanmasına sebep verdiği eylemlerinde dahi hakkında para cezasına hükmedilerek tutuklanmamıştır. Saldırganlardan ve şiddetten fazlasıyla mağdur olan başvuran ve annesi ise en sonunda eşyalarını nakliye kamyonuna yükleterek şehri terk etmeye karar vermiş ancak çok geçmeden H.O kamyonun yolunu keserek başvuranın annesini öldürmüştür. Tüm bunların sonucunda Nahide Opuz AİHM'ne başvurarak ülkemizden şikayetçi olmuştur. Ülkemiz, başvuran ile annesinin şikayetlerini geri çekerek makamların H.O. aleyhindeki cezai kovuşturmasını takip etmelerini engellediğini ve saldırganın cezasız kalmasına katkıda bulduklarını ve hatta daha da ileri giderek başvuran ile eşi bir aile olarak birlikte yaşıyorlarken makamların bu kişileri ayırması

örneği Opuz Davası- Türkiye kararı değildir. Benzer kararlar Slovakya¹⁰, Bulgaristan¹¹, Hırvatistan¹² gibi birçok ülke¹³ aleyhine de verilmiştir. Bu kararlarda mahkemenin ortak yaklaşımı ise AİHS m. 2 (yaşam hakkı), m. 3 (işkence yasağı), m. 8 (özel yaşamın korunması hakkı), m. 14 (ayrımcılık yasağı) ve AİHS/ 7 no'lu Protokol m. 5 (eşler arasında eşitlik hakkı) çerçevesindeki hakların ihlali neticesinde ülkelerin tazminata hükmedilmesi yönündedir (Öncü(2013):60). Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi devletlerden özellikle; ulusal Anayasalarında ve ilgili diğer mevzuatlarında kadın-erkek eşitliğini ve bu eşitliğin uygulanabilirliğini temin etme, yerine göre yaptırım uygulanmasını da sağlayarak kadına karşı ayrımcılığı yasaklama, kadınlara karşı ayrımcılık yapan yasa ve uygulamaları yürürlükten kaldırma yükümlülüklerini yerine getirmelerini istemektedir (m.4/2). Ayrıca maddenin son fıkrasında kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve kadınların korunması için alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık olarak kabul edilemeyeceği belirtilerek pozitif ayrımcılık da açıkça desteklenmektedir.

Devletler sadece yukarıda bahsedildiği üzere toplumu şiddet konusunda yönlendirmekle kalmayıp, şiddetle mücadelede gerekli özeni gösterme, yasal ve idari tedbirleri almakla da yükümlüdür. Bu nedenle taraflar; devletin yetkilileri,

---

ve H.O.'yu mahkum etmesinin AİHS'nin 8. maddesinin ihlali anlamına geldiğini savunmuştur. AİHM ise 9 Haziran 2009 günü mevcut düzenlemelerin yetersizliği, yaptırımların orantısızlığı, yetkililerin gerekli gayreti göstermediği gerekçesiyle ülkemizi tazminat ödemeye hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme ülkemizdeki yasaları eleştirirken kanunları uygulayan hakim ve savcılar da eleştirmiş, onları iç hukukun yanı sıra AİHS ve CEDAW hükümlerini uygulamamakla itham etmiştir. Böylece mahkemenin yapmış olduğu bu önemli tespit, düzenlemelere rağmen adalet mekanizmasının genel olarak şiddet olaylarına karşı tepkisizliğinin ve ülkemizde aile içi şiddet vakıalarının önlenmesine yönelik yeterli duyarlılığın olmadığına göstergesi olmuştur (Opuz Davası/Türkiye, Başvuru No: 33401/02, (<http://www.aihmiz.org.tr/?q=tr/content/opuz-karari>, E.T. 18.12.2021).

¹⁰ Kontrova/Slovakya Davası, Başvuru No. 7510/04, AİHM Basın Bildirisi, (http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_TUR.pdf, E.T. 20.12.2021).

¹¹ Bevacqua ve S./Bulgaristan Davası, Başvuru No. 71127/01, AİHM Basın Bildirisi, (http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_TUR.pdf, E.T. 20.09.2013).

¹² Branko Tomašić ve Diğerleri/Hırvatistan Davası, Başvuru No. 46598/06, AİHM Basın Bildirisi, (http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_TUR.pdf, E.T. 20.09.2013).

¹³ Kalucz/Macaristan Davası, Başvuru No. 57963/10; Izevbekhai /İrlanda Davası, Başvuru No. 43408/ 08; Omeredo/Avusturya Davası, Başvuru No. 8969/10; X. ve Y. /Hollanda Davası, Başvuru No. 8978/80; Maslova ve Nalbandov/Rusya Davası, Başvuru No. 839/02; I.G. Moldova Davası/Cumhuriyeti, Başvuru No. 53519/07; N. Davası/ İsveç, Başvuru No. 23505/09; B.S. Davası/ İspanya, Başvuru No. 47159, AİHM Basın Bildirisi, (http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Violence_Woman_TUR.pdf, E.T. 20.09.2013).

görevlileri, organları ve kurumları ile kadına yönelik şiddete karşı birlikte mücadele etmelidir (m. 5/1). Devlet dışı aktörlerin gerçekleştireceği eylemlerde ise tarafların önleme, soruşturma, cezalandırma ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi hususunda aktif rolleri vardır (m. 5/2). Bu anlamda taraf devletlerin toplumsal cinsiyet konusunda tam hassasiyet göstererek gerekli politikaları geliştirmesi (m. 5/3), sivil toplum örgütlerini teşvik ederek, kadınları ve erkekleri daha çok bilinçlendirme, farkındalık yaratma faaliyetlerini yaygınlaştırması gerekir (m. 9). Yerine göre hükümet kuruluşları, ulusal, bölgesel ve yerel parlamentolar ve yönetimler ulusal insan hakları kurumları ve ilgili tüm aktörler mücadeleye müdahil edilmelidir (m. 6/3).

Taraf devletlerin, şiddetle mücadelede devlet çapında uygulanacak politikalar geliştirme ve onları yürütme yükümlülüğü de vardır. Nitekim Sözleşmenin 7. maddesinde devletlerin bu yükümlülüğünden bahseder. Maddeye göre, taraflar bu yükümlülüklerini yerine getirirken tüm kurum ve kuruluşlarıyla bir bütün olarak çalışmalıdır (m.7/1). Devletin kurum ve kuruluşlarının yanı sıra ulusal insan hakları kuruluşları ve sivil toplum örgütleri gibi devlet dışı aktörlerin de sürece müdahil edilmesi çok önemlidir (ayrıca bkz. Bayraktar (2018):94)¹⁴ (m.7/3). Bu politikaların geliştirilmesi ve yürütülmesinde odak nokta ise mağdur haklarıdır (m. 7/2).

Taraf devletlerin bir diğer yükümlülüğü Sözleşmenin uygulanabilirliğini sağlayacak bir koordinasyon kurumunun kurulması (m. 10) ile düzenli veri toplama ve istatistiksel çalışmaları sürdürmektir (m. 11)¹⁵. Toplanan bu veriler raporlar halinde

---

¹⁴ İstanbul Sözleşmesinin bazı maddelerinde, örneğin 7. maddesinde olduğu gibi, şiddetle mücadeleye sık sık sivil toplum kuruluşlarının de dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Sözleşmenin 9. maddesinde ise tek başına “sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum” başlığı altında şiddetle mücadelede devletle sivil toplum kuruluşları arasındaki bağa yer verilmiştir. Buna göre taraf devletlerin, şiddetle mücadele alanında ilgili sivil toplum kuruluşları ve sivil toplumun her düzeydeki çalışmalarını göz önünde bulundurması, onları bu alanda çalışma üretmeleri bakımından teşvik etmesi, desteklemesi ve bu kuruluşlarla etkin olarak iş birliğinde bulunması istenmiştir.

¹⁵ Ülkemizde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla iş birliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak ile İstanbul Sözleşmesininin 10. ve 11. maddelerinde bahsedilen düzenli veri toplamak ve istatistiksel çalışmaları yürütmek Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün misyonudur. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü 20 Nisan 1990 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 422 sayılı KHK ile "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı" adıyla ve Başbakan'a bağlı olarak kurulmuştur. (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/19068/Misyon-ve-Vizyon>, E.T. 16.09.2013). Misyonu gereği Müdürlük, ilgili kurum ve kuruluşların katılımlarıyla, dönem dönem ulusal eylem planları ve raporlar hazırlamaktadır. İstanbul Sözleşmesi, toplumsal gelişme ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurarak en son “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015” hazırlanmıştır. Hazırlanan Plan ile toplumsal

belirlenen aralıklarla GREVIO'ya sunulacaktır (m. 11/3). Ayrıca verilerin kamuoyuna açıklığının sağlanacak olması da şiddet karşıtı politikaların denetlenmesi ve şeffaflığı bakımından büyük önem taşımaktadır (m. 11/4) (Ünlü (2012):65).

C. Özel Yükümlülükler

Taraf Devletlerin özel olarak yükümlülükleri üç ana çerçevede incelenebilir (Ünlü (2012):65). Bunlar “*şiddeti önleme ve engelleme yükümlülüğü*”, “*mağdurun korunmasına ve desteklenmesine ilişkin önlemler alma yükümlülüğü*” ve “*failin hukuki ve cezai yaptırıma tabi tutulmasına ilişkin yükümlülükleri*” dir. Şiddeti önleme ve engelleme yükümlülüğü Sözleşmenin 12. maddesinde düzenlenmektedir¹⁶. Buna göre taraf devletler, kadınları erkekler karşısında ayıran ve aşağılayan her türlü ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve uygulamaları kaldırmak, kadın ve erkeğe biçilen sosyal ve kültürel rollerin değişimini sağlamak bakımından gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür (m. 12/1). Bu hükmün amacı, Sözleşme kapsamına giren şiddet türlerini uygulamayı alışkanlık haline getirmiş olan bireylerin kalplerine ve zihinlerine ulaşmaktır (Explanatory Report, § 85; Kızılırmak (2020): 631). Bunun için devletler erkekler ve erkek çocukları başta

---

cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin 5 temel alanda iyileştirme hedeflenmektedir. Bunlar; yasal düzenlemeler, farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanması, koruyucu hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlendirilmesi, sağlık hizmetlerinin sunumu, kurum/kuruluşlar arası iş birliğidir. (Ulusal Eylem Planı 2012- 2015, s. 5-7). Diğer taraftan sunulan faaliyet raporları da planların ne derece yerine getirildiğinin kanıtıdır. Örneğin 2012 yılında sunulan faaliyet raporunda ülkemizde yapılan ve devam etmekte olan çalışmalar ile özellikle alınan yasal tedbirlerle teşvik edilen sivil toplum örgütlerine vd. kuruluşlara ilişkin çalışmalar sunulmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi Kapsamında; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne Sorumlu/ İlgili Kurum ve Kuruluşlar Tarafından İletilen 24. Üç Aylık Döneme ilişkin Faaliyet Raporu (01.04.2012- 30.06.2012), Ağustos 2012. (<http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/24.pdf>, E.T. 16.12.2021).

¹⁶ Taraf devletlerin önleme ve engelleme yükümlülüklerine ilişkin düzenlenen diğer maddeleri ise şöyledir: Şiddetin neden ve sonuçlarının araştırılarak halk arasında farkındalık yaratan programların yaygınlaştırılması bakımından “Farkındalığın Arttırılması” başlıklı 13. maddesi, toplumun her ferdinin daha ilkökul seviyelerinde başlayan kadın erkek eşitliğine ve şiddete başvurmadan çözüm geliştirme tekniklerinin geliştirilmesi bakımından “Eğitim” başlıklı 14. maddesi, ilgili tüm profesyonel kadroların şiddetin önlenmesine ve mağdurlarının korunmasına yönelik “Profesyonel Kadroların Eğitilmesi” başlıklı 15. maddesi, failerin şiddete dayalı davranış kalıplarını değiştirmek amacıyla eğitim ve tedavi programlarının teşvik edilmesi bakımından “Önleyici Müdahale ve Tedavi Programları” başlıklı 16. maddesi ve son olarak da özellikle cinsel ve şiddet içerikli yayınların engellenmesi ve medyayı teşvik bakımından “Özel Sektör ve Medyanın Katılımı” başlıklı 17. maddesidir.

olmak üzere toplumun her üyesinin bu sürece aktif olarak katılmasını sağlamalıdır (m. 12/2,4). Bu tedbirlerin başında kültür, töre, din, gelenek veya sözde namus kavramlarının her türlü şiddet eylemine gerekçe olarak kullanılmasının engellenmesi gelir (m. 12/5)¹⁷. Konseyin bu tür gerekçelerden özellikle bahsetmesinin nedeni etnik kökeni farklı olan ya da dini farklı olan ve birlikte yaşayan topluluklarda görülecek şiddetin töre, din, namus gibi kavramların arkasına sığınmasını engellemektir (Explanatory Report, § 89).

Sözleşmede yer verilen bir diğer özel yükümlülük, mağdurun korunmasına ve desteklenmesine¹⁸ yönelik olarak taraf devletlerin gerekli yasal vd. tüm önlemleri

¹⁷ 765 sayılı TCK döneminde 462. maddesinde özellikle adam öldürme eyleminin töre veya namus saikiyle işlenmesi hafifletici neden olarak kabul edilmekteydi. Neyse ki, Avrupa Birliğine giriş sürecinde hazırlanan 6. Uyum paketi (2003 yılı) kapsamında TCK'da değişiklik yapıldı ve töre cinayetleri hafifletici neden olmaktan çıkarıldı (R.G. T. 19.07.2003, S. 25173). 2004 yılında kabul edilen 5237 sayılı TCK'da ise töre saiki ve kan gütme amacıyla işlenen kasten öldürme fiilleri suçun nitelikli halleri arasında sayılmaktadır (TCK m. 82/1-j, k). Kanunun yeni haliyle artık töre saikiyle öldürme hallerinde fail hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilecektir. Ancak gerekçede, bu hükmün uygulanabilmesi için, somut olayda haksız tahrik koşullarının bulunmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bir eylemin “haksız tahrik” nedeni olarak sayılabilmesi için hiddet veya şiddetli elemin haksız bir fiil sonucu ortaya çıkması gerekir (TCK m. 29). Bu şartların getirilmesindeki amaç, “töre veya namus cinayeti” olarak adlandırılan akraba içi öldürme suçlarında haksız tahrik indiriminin yanlış biçimde uygulanmasının önüne geçmektir. (ayrıntılı bilgi için bkz. Nur Centel (2013), Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor mu?, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), s. 1-13; M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya (2013), Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 13, s. 189-197; Doğan Soyaslan (2010), Ceza Hukuku Özel Hükümler B. 8, s. 135; Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/ Pınar Bacaksız/İlker Tepe(2012), Türk Ceza Hukukunda Özel Hükümler, B. 4, , s. 135-141; Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem/ Murat Önok (2012), Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, B. 8, s. 160-166; Necati Meran (2007), Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, s. 52-56; Ersan Şen (2012), Kadının ve Çocuğun Korunması, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, S. 97- 98, s. 85, 86; Onur Özcan (2013), 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Töre Saikiyle Kasten Öldürme Suçu, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), s. 253.). Töre ve namus gerekçeleri yaptırımında ağırlatıcı neden olarak sayılsa da ülkemizde töresel etkilerle ve Ceza Kanunumuzun nitelikli hallerinden kurtulabilmek açısından intihar süsü verilmiş adam öldürme eylemleri de oldukça fazladır. Bu tip eylemlerin cezası töre saikiyle kasten öldürme olmalıdır. Ancak cebir ve tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler yalnızca kasten öldürme suçundan sorumlu tutulmaktadırlar. Bu nedenle töre saikiyle hareket etmenin nitelikli bir hal olarak uygulanması mümkün görülmemektedir. Kanundaki bu boşluktan yaralanan faillerin adaletli bir şekilde cezalarını temin için yeniden düzenlemeye gidilmesi gerekebilir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Pehlivan (2013), 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İntihara Yönlendirme Suçu, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), s. 263; Kızıllırmak(2020):631).

¹⁸ Mağdurun şiddet sonrasında iyileşmesini kolaylaştıracak destek hizmetleri önemi ayrıca vurgulanarak, yasal ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, finansal yardım, konut sağlama, eğitim,

alması yükümlülüğüdür (m. 18/1). Bu konuda alınacak tedbirlerin ise, özellikle insan hakları odaklı; mağdur, fail ve çocuklar arasındaki ilişki ile bunların yaşadığı toplumsal ortamı hep birlikte değerlendiren; ikincil bir mağduriyeti engelleyici, özellikle kadın mağdurları ekonomik vb. yönlerden güçlendiren ve onların korunması ve desteklenmesini kolaylaştıran (hizmetlerin aynı binada verilmesi gibi) ve tüm mağdurların ihtiyaçlarına yönelik olması amaçlanmalıdır (m. 18/3)¹⁹. Taraf devletlerin bu yükümlülüğünü yerine getirirken yargı birimleri, savcılar, kolluk kuvvetleri, yerel ve bölgesel yönetimler, sivil toplum kuruluşları vb. ilgili tüm kuruluşlarla koordine ve iş birliği içinde çalışması gerekir (m18/2). Nitekim mağdurla ilk temasa geçen kolluk kuvvetlerinden, yerleştirildiği sığınma evlerine kadar ve genellikle yargıya intikal ile devam eden süreci de sayarsak tüm bu birimler arasındaki koordinasyon büyük önem arz etmektedir (Explanatory Report, § 114; Kızılırmak (2020): 635).

Mağdurun korunması ve desteklenebilmesi için olaydan haberdar olmak da ayrı bir önem arz eder. Mağdurun ya da etrafındakilerin (özellikle komşuların, öğretmenlerin, iş arkadaşlarının) veyahut başvuru uzmanların (örneğin doktor ya da psikiyatristlerin) bu sessizliği kırma noktasında önemli rolleri vardır (Explanatory Report, § 145, 146). Bu nedenle Sözleşmede tanıkların ve mağdurun şiddeti yetkili makamlara bildirmesi konusunda teşvikini sağlayacak hukuki vd. tedbirlerin alınması konusu ayrıca ele alınır. “*Bildirim*” (m. 27) ve “*Uzmanlar Tarafından Bildirim*” (m. 28) başlıklarıyla iki ayrı maddede düzenlenen bu yükümlülüğü, taraf devletlerin daha şiddet olayı gerçekleşmeden haberdar olabildiğini sağlayacak birtakım tedbirleri almasını içerir. Başka bir ifadeyle yetkili makamlara bildirim teşviki yalnızca tanıklara yönelik değil, eylemin gerçekleşeceğine dair makul sebepleri olan ve hatta eylemin gerçekleşeceğini öngören kimseleri dahi kapsamaktadır²⁰. Aynı durum uzmanlar için de geçerlidir.

öğretim ve iş bulma süreçlerinde yardımcı olma (m. 22/1), mağdurların bu tip sosyal ve sağlık hizmetlerine erişiminde kolaylığı sağlamak açısından profesyonel kadrolar oluşturma ve eğitimi konusu gibi birçok maddede taraf devletlere özel yükümlülükler getirilmektedir. Bunların yanı sıra mağdur çocuk ve kadınların kalabileceği güvenli barınakların kurulması (m. 23), görüşmelerin gizli tutulduğu 7 gün 24 saat hizmet veren telefonla destek hatlarının oluşturulması istenmektedir (m. 24).

¹⁹ Sözleşmede cinsel şiddet mağdurları da ayrıca değerlendirilmekte ve tıbbi muayene, travma desteği ve danışmanlık üzere tecavüz kriz merkezleri ve cinsel şiddet yönlendirme merkezlerinin kurulmasına yönelik hukuki vd. tedbirlerin alınması öngörülmektedir (m.25).

²⁰ İstanbul Sözleşmesi m. 27; “Taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet eyleminin ifasına tanık olan veya eylemin gerçekleşeceğine yönelik makul gerekçeleri olan veya bir şiddet eyleminin daha gerçekleşeceğini ön gören herhangi bir kimsenin bunu ilgili kuruluşlara veya makamlara bildirmesini teşvik etmek amacıyla gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.”

Yani uzmanların eyleme tanık olmasının dışında, eylemin gerçekleşeceğini öngörmesi de bildirim için yeterlidir²¹. Tüm bunların yanında, şiddetin önlenmesi ve mağdurun korunması bakımından devletin risk değerlendirmesi ve yönetiminin sağlanması için de gerekli düzenlemeleri yapması gerekir (m. 51) (Yenisey (2012): 11).

Sözleşmede mağdurlar için koruyucu, önleyici ve telafi edici bir dizi önlemlere yer verilirken, özellikle devletlerin, ceza hukuku anlamında müdahale gerektiren şiddet biçimlerine ve faillerine karşı cezai önlemler alması konusunda da bir takım hukuki vd. tedbirleri alması gereği hükme bağlanmaktadır (Explanatory Report, § 149). Sözleşmede ayrıca bazı suç tipleri tanımlanmakta ve devletlerin de bu tip eylemleri suç olarak değerlendirmesi ve failler ile faillere yardım ve yataklık edenler hakkında (m. 41) gerekli cezai yaptırımları uygulaması istenmektedir (Explanatory Report, § 155). Tanımlanan suçlar sırasıyla; psikolojik şiddet (m. 33), ısrarlı takip (m.34), fiziksel şiddet (m 35), tecavüz dahil cinsel şiddet (m. 36), zorla evlendirme (m.37)²², kadın sünneti (m. 38), zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma (m.39) ile cinsel taciz (m.40) eylemleridir. Bu eylemlerin gerçekleştirilmesinde kasıt aranırken, kasıtlı olarak başlanan eylemin teşebbüs aşamasında kalmasının da cezalandırılması gerektiği ayrıca belirtilmektedir (m. 41/2). Ceza hukukunun genel ilkelerine uygun olarak geçerli rıza, meşru müdafaa veya gerekli tıbbi prosedürler kapsamındaki eylemler ise cezai yaptırımlara tabi değildir (Explanatory Report, § 156). Ancak eylemlerin mevcut ya da eski eşe, partnere, ailenin diğer bireyelerine, çocuğa karşı veya çocuğun gözü önünde işlenmesi halleri suçun ağırlaştırıcı halleri olarak kabul edilmektedir (m. 46).

Taraf devletlerin cezai tedbir alma yükümlülüklerinin yanı sıra mağdurun hukuki taleplerinin de yerine getirilmesine olanak sağlayacak gerekli hukuki zemini oluşturması gerekir (m. 29/1). Belirtilen suçlardan herhangi birini işleyen faillerden mağdurun tazminat talep etme hakkının sağlanabilmesi (m. 30), çocuklarla güvenli bir şekilde kişisel ilişki kurma ya da şiddet eylemleri göz önünde bulundurularak

---

²¹ İstanbul Sözleşmesi m. 28; “Taraflar, iç hukuk tarafından bazı uzmanlara uygulanan gizlilik ilkesinin, tanıkların bu sözleşme kapsamındaki her türlü ağır şiddet eyleminin gerçekleştirileceğine dair makul sebepler olması ve daha sonra bir şiddet eylemi daha öngörülmesi durumlarında, bu tanıkların durumu ilgili kurum ve makamlara bildirme olasılığı önünde uygun koşullar altında bir engel teşkil etmeyeceğini sağlamak üzere gerekli hukuki ve diğer tedbirleri alır.”

²² Zorla evlendirme eyleminin suç kabul edilmesinin yanında dikkati çeken bir diğer madde de Sözleşmenin “Zorla Evliliklerin Hukuki Sonuçları” başlıklı 32. maddesidir. Maddeye göre taraflar, zorla gerçekleştirilen evliliklerin mağdura aşırı mali veya idari yük olmaksızın feshini, iptalini ve sonlandırılmasını sağlamak üzere gerekli hukuki vd. tedbirleri almalıdır.

çocuğun velayetinin kime verileceğinin kararlaştırılmasına ilişkin düzenlemeler (m. 31) örnek olarak gösterilebilir.

4. İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN 6284 SAYILI KANUN’LA BENZER VE FARKLI YANLARI

A. İstanbul Sözleşmesinin 6284 Sayılı Kanun’la Benzer Yanları

Ülkemiz Sözleşmeyi onaylayan ilk ülke olmanın yanı sıra uygulamasında da hızla adım atan bir ülke olmuştur. Bu açıdan atılan en önemli adım şüphesiz, 6284 sayılı Kanun’un kabul edilmesidir²³. Sözleşmenin imzalanmasının ardından daha bir yıl geçmeden hazırlanarak kabul edilen Kanun, İstanbul Sözleşmesini referans alarak düzenlenmiştir. Nitekim Kanununun 1. maddesinde, hazırlanmasında esas alınan uluslararası sözleşmeler arasında İstanbul Sözleşmesi *-Sözleşmeden ayrılmış olmamıza rağmen-* özellikle ve açıkça zikredilmektedir. Zaten 6284 sayılı Kanun incelendiğinde, maddelerin Sözleşme hükümlerinden esinlenilerek düzenlendiği anlaşılmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi şiddetin önlenmesi konusunda devletlere bazı yükümlülükler yüklemiştir. Bu yükümlülükler genel bir çerçevede toplanırsa; farkındalığı artırma, uzmanların eğitimi, önleyici müdahale, tedavi programları, özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetleri, sığınma evlerinin kurulması, acil yardım hatlarının açılması, tanıklar için koruma, bedensel zarar görenlere tazminat, adli yardım hizmetleridir (Moroğlu (2012): 32). Bu yükümlülüklerin birçoğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Sözleşmeye taraf olduğumuz dönem içerisinde doğrudan yerine getirilirken²⁴, diğer düzenlemelerde yer alanlar hariç²⁵ olmak üzere kalan yükümlülüklerin birçoğu da

---

²³ Sözleşmenin iç hukukta etkileri bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Cumhuriyet Şahin (2012), İstanbul Sözleşmesi’nin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerindeki Etkisi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, S. 97- 98, s. 17-19.

²⁴ Bakanlık tarafından “ALO 183” Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı ile Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı (0212 656 96 96) oluşturulmuştur.

²⁵ Örneğin, tanıkların korunması yükümlülüğü “Tanık Koruma Kanunu” ile, Sığınma evlerinin kurulması yükümlülüğü ise, “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği” ile yerine getirilmiştir. Sözleşmenin 33. ve 47. maddeleri arasında sayılan suç tiplerinin çoğu ise TCK’daki hükümlerde yer almaktadır. Ayrıca Sözleşmenin 48. maddesinde yer alan kadına yönelik şiddet veya aile içi şiddette alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yasaklanmasına ilişkin düzenlemeyi iç hukukta, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu”nda yer alan düzenlemeler karşılamaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmiştir. Kanunda Sözleşmeye paralel olarak düzenlenen maddeler arasında dikkati en çok çekenler ise şöyledir:

– Sözleşmenin “*temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması*” başlıklı 4. maddesinde yer alan düzenleme²⁶, 6284 sayılı Kanunun 1. maddesinde²⁷ temel ilkeler başlığı altında benzer bir şekilde yer almaktadır (Şahin(2012): 18).

Şöyle ki; Sözleşmenin 4. maddesinin 3. fıkrasında mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirler bakımından cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılması yasaklanmaktadır. Ayrıca aynı maddenin 4. fıkrasında, kadınlara toplumsal cinsiyete yönelik tedbirlerin düzenlenmesinin ayrımcılık olarak sayılmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Benzer şekilde 6284 sayılı Kanun m.1/2-c ve ç bentlerinde de tedbirlerin ve hizmetlerin adil ve kadın erkek eşitliğine duyarlı olması gerektiği, kadınlara toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve onları bu şiddetten koruyan tedbirlerin ayrımcılık olarak kabul edilemeyeceği düzenlenmektedir.

– Sözleşmenin 10. ve 11. maddelerinde²⁸ her türlü şiddeti önleme ve bunlarla mücadeleyle yönelik koordinasyon biriminin kurulması ve bu birimin veri toplama,

²⁶ İstanbul Sözleşmesi m. 4; “...Taraflar bu Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi, herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir. 4- Kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı korunması için gerekli olan özel tedbirler, bu Sözleşme hükümlerince ayrımcılık olarak sayılmayacaktır”.

²⁷ 6284 sayılı Kanun m.1; “(1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. . .b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir. . .Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz”.

²⁸ İstanbul Sözleşmesi m. 10; “1 Taraflar bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddeti önleme ve bunlarla mücadeleyle yönelik politika ve tedbirlerin koordinasyonu, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirmesinden sorumlu bir veya birden fazla kurumu belirleyecek veya kuracaktır. Bu kurumlar Madde 11’de belirtildiği gibi verilerin toplanmasını koordine edecek, verileri analiz edecek ve sonuçlarının dağıtımını sağlayacaktır. 2 Taraflar bu fıkra uyarınca belirlenen veya

araştırma görevine ilişkin düzenlemelere paralel olarak, Kanunun 14. ve 16. maddeleri²⁹ arasında Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinin Kurulmasına

oluşturulan kurumların Bölüm VIII uyarınca alınan tedbirlerin genel mahiyeti hakkında bilgilendirilmelerini sağlayacaktır. 3 Taraflar bu fıkra uyarınca belirlenen veya oluşturulan kurumların, diğer tarafların bünyesinde yer alan muadil kuruluşlarla doğrudan iletişim kurma ve ilişkiler oluşturma yeteneğine sahip olmalarını sağlayacaklardır.” İstanbul Sözleşmesi m. 11; “1 Taraflar bu Sözleşmenin uygulanması amacıyla aşağıdakileri yapacaklardır: a Bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayıyla ilgili birleştirilmemiş istatistiksel veriyi düzenli aralıklarla toplayacaklardır; b Bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayının kökünde yatan nedenler ve bunların etkileri, şiddet olayları, ceza oranlarının yanı sıra, bu Sözleşmenin uygulanması için alınan tedbirlerin etkililiğini incelemek üzere, bu olaylarla ilgili araştırmaları destekleyeceklerdir. 2 Taraflar bu Sözleşme kapsamında kalan her türlü şiddet olayının yaygınlığını ve nasıl bir eğilim içinde olduğunu değerlendirmek üzere, düzenli aralıklarla halk anketleri yapmaya gayret edeceklerdir...”.

²⁹ Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması başlıklı 6284 sayılı Kanun m. 14; “(1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar. (2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir. Destek hizmetleri başlıklı m. 15; “(1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır: a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak... ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak. d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak. e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak... (3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır: a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak. b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak...”. Kurumlar arası koordinasyon ve eğitim başlıklı m. 16; “(1) Bu Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlar arası koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir. (2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda iş birliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir. (3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini

(ŞÖNİM) ve vereceği destek hizmetlerine yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Bu destek hizmetleri arasında Şenimin veri toplama ve araştırma görevi de sayılmaktadır (6284 syılı Kanun m. 15/1-a).

– Sözleşmenin en önemli hükümleri, aynı zamanda 6284 sayılı Kanunun en ayrıntılı düzenlenen hükümlerini oluşturmaktadır (Şahin (2012): 18). Gerçekten Sözleşmenin 6. bölümünde yer alan önleyici tedbirlerle, koruma ve destek başlıklı 4. bölümünde yer alan yükümlülükler, Kanunun 3. ve 10. maddeleri arasında düzenlenen koruyucu ve önleyici tedbirlerin tespitinde, alınması ve uygulanmasında yol gösterici olmuştur. Örneğin; Sözleşme m.13/3'e göre alınan tedbirlerin,

- kadınlara karşı şiddetin ve aile içi şiddetin toplumsal cinsiyet boyutlu bir anlayışa dayalı olmasına ve mağdurun insan haklarına ve emniyetine odaklanmasına,
- mağdurlar, mağduriyete neden olanlar ve çocuklar arasındaki ilişkileri ve bu unsurların daha geniş toplumsal ortamını da göz önüne alan bütüncül bir yaklaşıma dayalı olmasına,
- ikincil mağduriyetten kaçınılmasını amaçlamasına,
- Şiddetin kadın mağdurlarının güçlendirilmesine ve ekonomik bağımsızlığını amaçlamasına,
- yerine göre çeşitli koruma ve destek sistemlerinin aynı binalarda bulunmasına imkan sağlamasına,
- çocuk mağdurlar dahil, hassas konumdaki insanların spesifik ihtiyaçlarına dönük olmasına ve bu imkanların mağdurlara sağlanmasına yönelik düzenlenmesine hükmedilmektedir.

Bu doğrultuda 6284 sayılı Kanunun 3. maddesinde mülki amir tarafından alınabilecek koruyucu tedbirler, Sözleşmede belirtilen bu hususlar dikkate alınarak, aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

- a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.
- b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

---

yayınlamak zorundadır... (6) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur”.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

Kanunun 3. ve 10. maddeleri arasındaki tüm hükümlerin de benzer amaçlarla düzenlendiği dikkati çekmektedir. Özellikle Sözleşmenin 20. ve 56. maddelerinde³⁰ yer alan yasal ve psikolojik danışmanlık, mali yardım, konut, eğitim, öğretim ve iş

³⁰ İstanbul Sözleşmesi m. 20; “1-Taraflar mağdurların şiddet eylemi sonrasında iyileşmelerini kolaylaştıracak hizmetlere erişimini sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır. Bu tedbirlere gerektiğinde, yasal ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, finansal yardım, konut sağlama, eğitim, öğretim ve iş bulma yardımı da dahil olacaktır. 2-Taraflar mağdurların sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişim sağlamalarını ve söz konusu servislerin yeterli kaynağı olmasını ve hizmeti sağlayacak profesyonel kadroların mağdurlara yardımcı olacak ve onları uygun hizmet birimlerine sevk edecek şekilde eğitilmelerini temin edecek yasal ve diğer tedbirleri alacaklardır”. Koruma Tedbirleri başlıklı İstanbul Sözleşmesi m. 56; “1 Taraflar soruşturmanın ve yargı sürecinin tüm safhalarında, özellikle aşağıdakileri sağlayarak, mağdurların, tanık olarak özel ihtiyaçları da dahil olmak üzere, haklarını ve çıkarlarını koruyacak yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır: a mağdurların, ailelerinin ve tanıkların, sindirmeye, misillemeye ve tekrar mağdur bırakılmaya karşı korunmalarını sağlayacaklardır; b mağdurun en azından kendisinin veya ailesinin tehlikede olabileceği durumlarda, failin kaçması veya geçici veya kesin olarak serbest bırakılması halinde mağdurun bilgilendirilmesini sağlamak; c mağdurlara, iç hukuk kurallarının öngördüğü koşullar altında, hakları ve faydalanabilecekleri hizmetler ve şikayetlerinin takibi, masraflar, soruşturma veya davaların genel gelişimi ve mağdurların bu süreç içindeki rolleri, ve davalarının sonuçları hakkında bilgi vermek; d mağdurun iç hukuk kurallarının usulüne uygun olarak duruşmalara katılmasını,, kanıt temin etmesini ve kendi görüşlerini, ihtiyaçlarını ve kaygılarını doğrudan veya bir aracı vasıtasıyla sunmasını ve bunların dikkate alınmasını sağlamak; e mağdurlara haklarının ve menfaatlerinin usule uygun olarak arz edilmesi ve dikkate alınması için uygun destek hizmetleri sağlamak; f mağdurun mahremiyetini ve görüntüsünü korumak için tedbirlerin alınabilmesini temin etmek; g mağdur ile failer arasında temastan mahkemede ve kolluk kuvvetlerinin binalarında, mümkün olduğu ölçüde kaçınmak; h davaya taraf olarak katılan veya kanıt sunan mağdurlara bağımsız ve yetkin çevirmenler sağlamak; i iç hukuk kurallarına uygun biçimde, mağdurun, varsa uygun iletişim teknolojilerinden yararlanarak, mahkeme salonuna gitmeden veya en azından fail olduğu iddia edilen kişinin mahkeme salonunda bulunmadığı bir ortamda ifade vermesini sağlamak 2 Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağduru ve tanığı olan bir çocuğa, çocuğun çıkarları ilkesini dikkate alınarak, yerine göre, özel koruma önlemleri sağlanacaktır”.

bulma desteği gibi hizmetlerin, 6284 sayılı Kanunun “*koruyucu tedbir kararları*”na ilişkin bütün maddelerinde referans alındığı görülmektedir.

– Sözleşmenin 13. ve 17. maddeleri arasında yer alan farkındalığı artırma, eğitim, tedavi programları, özel sektör ve medya katılımı gibi konular, 6284 sayılı Kanunun 11, 15 ve 16. maddelerinde benzer şekilde ifade edilmektedir (Şahin (2012): 18). Örneğin Sözleşmenin 17. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen ve “*Taraflar özel sektör aktörleriyle işbirliği içinde, çocuklar, anne babalar ve eğitimciler arasında, zararlı olabilecek, cinsel ve şiddet içeren aşağılayıcı içeriklere erişim sağlayan bilgi ve iletişim ortamıyla nasıl baş edileceğine yönelik beceriler geliştirip yaygınlaştıracaktır*” şeklinde ifade edilen yükümlülük, Kanunun “*Kurumlararası koordinasyon ve eğitim*” başlıklı 15. maddesinde “(3) *Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır*” ifadesinin ve aynı maddenin diğer fıkralarında yer alan ifadelerinin düzenlenmesinde yol gösterici olmuştur.

B. İstanbul Sözleşmesinin 6284 Sayılı Kanun’dan Farklı Yanları

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun düzenlenirken İstanbul Sözleşmesi referans alınmış olsa da Sözleşmede yer alan birçok hükme 6284 sayılı Kanunda yer verilmemiştir. Sözleşmeye tarafken, Anayasanın 90. maddesi gereği, iç hukukta var olmasa da Sözleşmede yer alan hükümlerin kanun hükmünde kabul edilerek uygulanması mümkündür. Ancak İstanbul Sözleşmesinin feshedildiği düşünüldüğünde, bu imkanın da artık mümkün olmadığı söylenebilir. Bu nedenle, 6284 sayılı Kanun hükümleri geçmişe nazaran günümüzde daha önemli bir yere sahiptir. O halde Sözleşmede yer alıp, 6284 sayılı Kanunda düzenlenmeyen önemli bazı hususların da kanaatimizce söz konusu Kanun’un ilgili hükümlerine eklenmesinde fayda vardır.

Sözleşme ile 6284 sayılı Kanun arasındaki farklılıklardan en önemlileri şunlardır:

– 6284 sayılı Kanunun daha tanımlar kısmında bazı eksiklikler veya farklılıklar dikkati çekmektedir. İstanbul Sözleşmesinin 3. maddesinde ayrı ayrı kadınlara yönelik şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, mağdur ve kadınlar kavramları açıklanmıştır. 6284 sayılı Kanunda daha fazla tanıma yer verilmiş olmasına rağmen, önemli bazı kavramların iç içe tanımlanması tercih edilmiştir. Örneğin Sözleşmede kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının yanı sıra, ayrıca kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramı da tanımlanmıştır. Kanunda ise; yalnızca “*şiddet ve kadına yönelik şiddet*” kavramlarının tanımlanması eleştirilmiştir (Uğur (2012): 345; Şener (2012): 3). Zira, toplumsal cinsiyet ve kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramları, Kanunda “*kadına yönelik şiddet*” tanımının içerisinde yer almış, ayrıca bir tanımlama yapılmamıştır.

Bundan başka Sözleşmede tanımlanan aile içi şiddet kavramı yerine de Kanunda ev içi şiddet kavramının tanımlandığı görülmektedir. Tanımlar birbirinin çok benzeri olmasına rağmen kanun koyucunun neden ev içi şiddet kavramını kullanmayı tercih ettiği bilinmemektedir. Ev içi şiddet kavramının aile içi şiddeti de kapsayan bir üst kavram olduğu düşünülebilir (aksi görüş için Emiroğlu (2012): 106). Nitekim ev içinde olan bir şey aile içinde olmayabileceği gibi aile içinde olan her şey de aynı evde gerçekleşmeyebilir (Uğur (2012): 348). O halde bir evde bulunan hizmetli, bahçıvan veya bakıcının o evdeki diğer bireylerle olan ilişkisini ev içi şiddet tanımına göre değerlendirmek gerekir (Gençcan (2012): 89-96; Uğur (2012): 348)³¹. Diğer taraftan ev içi şiddet kavramı ilk bakışta aynı evde yaşayanlar arasındaki her türlü şiddeti anımsatmaktadır. Ancak tanımda “*aynı haneyi paylaşsın paylaşmasın*” ibaresine yer verilmesi, kavramın kapsamını genişleterek Sözleşmedeki aile içi şiddet tanımıyla benzer hale getirilmiştir. Yine de Sözleşmede aile içi şiddet tanımında “*mevcut ya da eski eşler ya da partnerler arasında*” ifadesine yer verilerek, heteroseksüel ve homoseksüel çiftler arasındaki şiddetin de tanıma dahil edildiği düşünüldüğünde, 6284 sayılı Kanunda yer alan aile içi şiddet tanımında partnerlere yer verilmemesi eleştirilebilir.

– Bundan başka Sözleşmede tanımlanan ancak Kanunda yer verilmeyen kadın kavramından ne anlaşılması gerektiği de muğlaktır. Sözleşmede 18 yaşın altındaki kız çocukları kadın olarak tanımlanmıştır. Kanunun korumasından kadın ya da çocuk fark etmeksizin şiddete uğrayan herkesin eşit olarak yararlanacağı düşünüldüğünde, kadın teriminin ayrıca açıklanmamış olması bir eksiklik olarak

³¹ Başka bir ifadeyle, maddeye göre aynı evi paylaşmanın kapsamına, evlilik birliği ile kan ve kayın hısımlığı dışında sözleşme bağıyla bağlı üçüncü kişiler de dahil edilmektedir.

görülmeyebilir. Bu takdirde kanun koyucunun çocuklara yönelik koruyucu tedbirlere daha çok yer vermesi gerekmektedir.

– Sözleşmede şiddetin önlenmesi ve mağdurun şiddete karşı korunması için devletin kolluk birimlerinin, Kanunla verilen özel yetkiye dayanarak, acil müdahale kabiliyetine sahip olması gerekir (İst. Söz. m. 50). Acil müdahale yoluyla mağdurların korunabilmesi ise, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına neden olabileceğinden kanunda bir düzenleme yapılması ve ilgili birimlere kanun ile özel yetkinin verilmiş olması gerekir (Yenisey (2012): 1; Uğur (2012): 348). Bu noktada devletin “*risk değerlendirme ve risk yönetimi*” konularında düzenlemeler yapması beklenmektedir. Nitekim İstanbul Sözleşmesi’nin 51. maddesinde ölüm riskinin, durumun ciddiyetinin ve şiddetin tekrarlanması riskinin değerlendirilmesi, koruma ve destek sağlamak üzere gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması emredilmektedir. Yine ülkelerin yapacağı bu düzenlemede, şiddet uygulama tehlikesi bulunan kimsenin ateşli silah taşıyor olması veya bu silahlara ulaşma olasılığının bulunması hususları da göz önünde bulundurulmalıdır.

6284 sayılı Kanunda ise, risk değerlendirmesi ve yönetimi konusu ele alınmamış, sadece “*şiddete uğrama tehlikesi*”nden bahsedilmiş ancak bu tehlikenin de ne tanımından ne de nasıl değerlendirilmesi gerektiğinden bahsedilmemiştir. Bu eksiklik nedeniyle, şiddetle karşılaşan ilk merci olan kolluğun kendi içgüdülerine göre hareket etmesi beklenmektedir. Nitekim ülkemizde riski doğru değerlendiremeyen kolluğun harekete geçmemesinin sonuçlarını hep birlikte görmekteyiz. Riskin varlığı için somut veriler arama gereği, kanunun uygulamasını geciktirmekte, kadının ağır yaralanmasına ve hatta ölümüne bile neden olacak sonuçlar doğurabilmektedir. Kanun koyucunun, şiddeti önlemede kolluğun keyfi davranışlarının önüne geçmek için risk değerlendirmesi konusunda bir düzenleme yapmasına ve bu konuda acilen kolluğun eğitilmesine ihtiyaç vardır (Yenisey (2012): 12; Kızılırmak (2020): 647).

– Kanunda değinilmeyen bir diğer husus, Sözleşmenin 30. maddesinin 2. fıkrasında yer alan devletin tazminat yükümlülüğüdür. Maddeye göre, şiddet sonucu ciddi bedensel zarar görmüş ya da sağlığı bozulmuş olan ve uğradıkları zarar; fail, sigorta ya da devlet tarafından finanse edilen sağlık ve sosyal hizmetler gibi diğer kaynaklar tarafından karşılanmayanlara, faile rücu etme hakkı saklı kalmak kaydıyla, yeterli miktarda devlet tazminatı ödenmelidir. Bu tazminat verilen mali yardımın dışında bir ödemedir. Ancak, 6284 sayılı Kanun hazırlanırken bu hükme yer verilmemiştir.

– Son olarak; İstanbul Sözleşmesinin 25. maddesinde cinsel şiddet mağdurlarına özel olarak desteğin sağlanması bakımından ayrıca bir düzenleme yapılmış ve

mağdurların kolayca erişebileceği kriz merkezlerinin yahut cinsel şiddet sevk merkezlerinin kurulması öngörülmüştür. 6284 sayılı Kanunda ise, bütün şiddet mağdurları ŞÖNİM ve konukevlerinde toplanarak aynı hizmetlere tabi tutulmuştur. Kanunda cinsel şiddet mağdurları için ayrıca bir kriz merkezi veya cinsel şiddet sevk merkezi açılması öngörülmemiştir (Ünlü (2012): 87). Ülkemizde uğradıkları cinsel şiddeti arkadaşlarıyla bile konuşmaya çekinen mağdurların varlığı düşünüldüğünde, bu mağdurların kendisi gibi aynı tür şiddete maruz kalanlarla bir arada ve bu konuda uzmanlaşmış kimselerden destek alarak yaşadıkları travmayı atlattıklarının daha kolay olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle düzenlemeye yer verilmemesi kanundaki bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

5. SONUÇ

Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ülkemizde yıllardır tartışılmakta, ancak kalıcı bir çözüm bulunamamaktadır. Nitekim, geçtiğimiz her gün şiddet haberlerinin arasına, en az bir kadının daha şiddete uğradığı veya öldüğü haberi eklenmektedir. Mülga 4320 sayılı Kanunla karşılaştırıldığında daha detaylı olduğu görülen 6284 sayılı Kanun, yıllardır yürürlükte olmasına rağmen, şiddet olayları artarak devam etmektedir. Devletin şiddetten, eylem sona erdikten sonra haberdar olması veya kolluğun somut olayda riski doğru bir şekilde değerlendirememesi, Kanunun uygulamasına engel teşkil edebilir. Yanı sıra, yukarıda zikredildiği üzere, mevcut düzenlemede eksiklikler de vardır. Yine de asıl problem, ülkenin toplumsal cinsiyet ayrımı yapan çoğunluk bir zihniyete sahip olmasıdır. Zira, kanun maddeleri ne kadar mükemmel olsa da toplumsal zihniyetin değişimini sağlayacak eğitim hükümleri düzenlenmeden, eğitim ve öğretimin her aşamasında eşitliği ve ayrımcılık yasağını benimseyen müfredatlar eklenmeden, kadına karşı şiddetle mücadele etmek mümkün değildir. 6284 sayılı Kanun, yetersiz olsa da eğitim konusunda gerekli hukuki düzenlemelere yer vermektedir. Ancak medyanın gündemi takip edildiğinde, bu düzenlemelerden daha fazlasına ihtiyacımız olduğu açıktır.

Şüphesiz, karşılaşılan olumsuzluklarla mücadele etmek, yaşamın her alanında zordur. Uzun zaman almakla beraber, sabırlı ve ısrarcı bir tutum gerektirir. Bu nedenle devletin de politikalarında, bugüne kadar kendilerini ve yakınlarını tehlikeye atmamak uğruna yaşadığı şiddete sabır gösteren ve bu nedenle failiyle birlikte yaşamaya mecbur kalan kadınlarımızı düşünerek, elinden gelenin en iyisini yapması ve çalışmalarını bu hassasiyetle sürdürmesi gerekir. Unutulmamalıdır ki 6284 sayılı Kanun her ne kadar İstanbul Sözleşmesine nazaran eksiklikleri içerse de ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir unsurdur.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar çalışmaya tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Akkutay, A. İ. (2007). Uluslararası Antlaşmaların Türk İç Hukukundaki Konumu ve Etkileri, Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ongün'e Armağan, C. XI, S. 1-2, Ankara.

Artuk, M. E./Gökçen, A./Yenidünya, C. (2013), Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 13, Ankara.

Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.3, S.87-111.

Centel, N. (2013). Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor Mu?, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), İstanbul.

Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence, Explanatory Report, Introduction; (http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/violence-against-women/Expmemo_Conv_VAW_en.pdf, E.T. 20.12.2021). (Kısaltma: Explanatory Report, Introduction)

Demirkır Ünlü, M. (2012). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet, İstanbul Sözleşmesinin Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi.

Emiroğlu, T. (2012). 6284 Sayılı Yasaya Genel Bakış, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, S. 97- 98, İstanbul.

Gençcan, Ö. U. (2012). "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Amaç ve Kapsamı", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, S. 97-98, İstanbul, s. 89- 96.

Gözübüyük, Ş. (2007). Anayasa Hukuku, B. 15, Ankara.

Kaboğlu, İ. Ö. Anayasa Hukuku Dersleri, B. 8, İstanbul.

Kızılırmak, C. K. (2020). "İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hakim Tarafından Verilebilecek Koruyucu

Tedbirler”, Public And Private International Law Bulletin, 40(2): 625–655, Prof. Dr. Cemal Şanlı’ya Armağan.

Meran, N. (2012). Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, Eylül 2007, S. 52-56; Ersan Şen, Kadının ve Çocuğun Korunması, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, İstanbul, s. 97- 98.

Moroğlu, N. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi: 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi (6284 Sayılı Yasa), S. 363. ([Http://Portal.Ubap.Org.Tr/App_Themes/Dergi/2012-99-1169.Pdf](http://Portal.Ubap.Org.Tr/App_Themes/Dergi/2012-99-1169.Pdf), E.T. 20.12.2021).

Moroğlu, N. (2012), Uluslararası Sözleşmelerde ve Türk Hukukunda Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, s. 97- 98.

Öncü, G. A. (2013). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Yaklaşımları, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), İstanbul.

Özbek, V.Ö./ Kanbur, M.N./ Doğan, K. / Bacaksız, P. / Tepe, İ. (2012). Türk Ceza Hukukunda Özel Hükümler, B. 4.

Özcan, O. (2013). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Töre Saikiye Kasten Öldürme Suçu, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), İstanbul.

Pehlivan, A. (2013). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İntihara Yönlendirme Suçu, Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması (Editör: Nur Centel), İstanbul.

Soyaslan, D. (2010). Ceza Hukuku Özel Hükümler, B. 8, Ankara.

Şahin, C. (2012). İstanbul Sözleşmesi’nin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerindeki Etkisi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8, İstanbul.

Şener, Ü. (2012). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor (6284 Sayılı Kanun Ne Getiriyor), TEPAV Değerlendirme Raporu, Mart 2012.

Tezcan, D./Erdem M.R./ Önok, M. (2012), Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, B. 8, Ekim 2012.

Teziç, E. (2012). Anayasa Hukuku, B. 14, İstanbul.

Uğur, H. (2012). Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanunun Getirdikleri (Kanunun Getirdikleri), TBB Dergisi 2012 (101), s. 333-366.

Yenisey, F. (2012). Uluslararası Sözleşmede Kadına Yönelik “Şiddet Riskinin”

Değerlendirilmesi ve Türk Hukuku, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 8.